

Referat fra arbeidsgruppemøte i KOSTRA VAR gruppen den 16. mai 2019

Referat.

Referenter: Camilla Skjerpen og Gisle Berge

Deltakere:

Gisle Berge (leder)	Statistisk sentralbyrå (SSB)
Arild Kormeseth	Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD)
Liv Borgen	KS representant- Asker kommune
Øivind Ryenbakken	KS representant - Oslo kommune
Rita V. Hansen	Miljødirektoratet
Bernt Ringvold (før lunsj)	Miljødirektoratet
Anders Bekkelund	Mattilsynet
Kristine von Hanno (før lunsj)	KS Bedrift
Arnhold H. Krogh	KS representant – Norsk Vann
Håkon Bratland (før lunsj)	Avfall Norge
Kristian H. Myklatun	Statistisk sentralbyrå (SSB)

Øvrige inviterte:

Viveke Sahlgaard (etter lunsj)	Miljødirektoratet
Camilla Skjerpen	Statistisk sentralbyrå (SSB)

Medlemmer i gruppa, men som ikke deltok på møtet:

Else Bredeli	Statistisk sentralbyrå (SSB)
Jon F. Larsen	Miljødirektoratet

Introduksjon (v/Gisle)

Gjennomgang av mandat, deltagere og endelig godkjenning av siste referat.

Gisle informerte kort om et «vannmøte» som ble holdt 26.09.2018 mellom Mattilsynet, FHI, SSB og Norsk Vann. Formålet var en samkjøring av metode i KOSTRA (SSB), BedreVANN (Norsk Vann) og Folkehelseprofilene (FHI) i forhold til beregning av «god drikkevannskvalitet». Diskusjonen endte opp med et tilleggskrav for å komme ut med god drikkevannskvalitet i forhold til E. coli i statistikken, så må vannverk som server mer enn 50 fastboende ha tatt minimum 4 prøver i løpet av rapporteringsåret (tidligere var det tilstrekkelig med kun en prøve i KOSTRA). For pH, farge og intestinale enterokokker er det imidlertid fremdeles tilstrekkelig med kun en prøve (ingen endring). Resultatet fra møtet er allerede implementert i årets KOSTRA-tall.

Mandatet til KOSTRA arbeidsgruppene har bedt om en evaluering av de nye KOSTRA-tabellene/publiseringen. Fristen var 1. april 2019, som var i forkant av møtet, så dette ble gjennomført per e-post. Det kom inn tilbakemeldinger fra fem av arbeidsgruppemedlemmene, som så ble oppsummert og gitt tilbakemelding til KOSTRA sentralt. Hovedbudskapet i tilbakemeldingen er at ting har blitt bedre, men at det fremdeles finnes forbedringsområder. En kort oppsummering vil også legges til i avsluttende rapport fra arbeidsgruppa som ferdigstilles i juni senere i år.

Det er for tiden ute til høring flere nye forskrifter til kommunelovens økonomibestemmelser. SSB er en av høringsinstansene. Det er mulig å komme med innspill til SSB hvis noen fra arbeidsgruppa har kommentarer til høringen og som kan berøre arbeidsgruppas arbeidsfelt, VAR-området. Mer

informasjon vil bli tilsendt i etterkant av møtet og eventuelle tilbakemeldinger sendes til Gisle på e-post (som vil videreformidle synspunkter til rette instans i SSB).

[Oppfølging \(Gisle\): Høringsdokumenter rundt nye forskrifter til kommunelovens økonomibestemmelser sendes ut på e-post til arbeidsgruppa. I tillegg sendes til orientering også oppsummeringen av evalueringen av nye statistikkbanktabeller ut til gruppemedlemmene.](#)

[Oppfølging \(alle\): Eventuelle kommentarer til høringen i forhold til nye forskrifter til kommunelovens økonomibestemmelser kan rettes til Gisle på e-post eller telefon.](#)

Rapportering av KOSTRA skjema 21/21C – husholdningsavfall (v/Gisle)

Rapporteringen av husholdningsavfall består av en datainnsamling delvis fra kommuner (skjema 21) og delvis fra interkommunale avfallsselskaper (skjema 21C). Rapporteringen har i år vært på nivå med tidligere år, men med noe senere innlevering.

Resultat fra en ny og oppdatert spørsmålsmatrise på sorteringsanalyser i skjemaet ble kort presentert. Det har kommet inn plukkkanalyseresultat fra 3 kommuner og 9 interkommunale avfallsselskaper.

Nye spørsmål omkring organiseringen av renovasjonstjenesten ble presentert. Innspill fra Miljødirektoratet og Avfall Norge var at tilbakemeldingene muligens undervurderer innslaget av private aktører i avfallsbransjen. Mulig spørsmålet om hvem som drifter tjenesten bør omformuleres noe til neste år da noen kan ha misforstått dette.

[Oppfølging \(Marit/Gisle\): Ta en vurdering før ferdigstilling av neste års skjema \(på høsten\) om man bør omformulere spørsmålet i skjema 21 omkring organisering av renovasjonstjenesten i kommunen. Kan konkretiseres bedre?](#)

Digitalt samtykke for innsamling av avfall fra husholdningene (v/Kristine)

Det er et behov for kommunene å skaffe bedre kontroll på husholdningsavfallet, da en god del av avfallet, spesielt grovavfallet hentet via containerløsninger e.l., feilaktig registreres som næringsavfall. Internasjonale miljømål på gjenvinning av husholdningsavfall aktualiserer også tematikken, samtidig som man ønsker å luke ut useriøse aktører og forbedre avfallsstatistikken.

Bestemmelsen om at «uten samtykke må ingen samle inn husholdningsavfall» har vært med i forurensningsloven siden 1983, men den har ikke blitt praktisert i stor grad. Det finnes samtidig aktører som ønsker å fjerne hele bestemmelsen.

Det er nå i gang et pilotprosjekt basert på en digital plattform som ligger Oslo Kommunes nettsider (muligens overføres til KS på sikt?). Det er private innsamlere som må søke, og den enkelte privatperson vil ikke se eller merke noe til dette. For tiden er det kun estimerte mengder som skal legges inn, men det er et ønske om å få inn reelle mengder. Reelle mengder vil samtidig gjøre dette mer relevant som supplerende datakilde for framtidig avfallsstatistikk.

Det å få aktørene til å søke om samtykke er imidlertid et «lite dilemma», meddeler KS, og få spredt ordningen ut til flest mulig aktører.

Rapportering på ombruk og nytt målepunkt for materialgjenvinning (v/Bernt)

På avfallsområdet kommer det nye EU-krav i revidert rammedirektiv, og det medfører at mengden «municipal waste» til ombruk og materialgjenvinning skal rapporteres. Det er to tekniske rettsakter som skal vedtas.

Det er snakk om årlige rapporteringer, og første telleår er 2020. Det er foreløpig uklart hvem som skal rapportere (Miljødirektoratet eller SSB?). Gitt det tidsperspektivet vil eventuelle behov for skjemaendringer i KOSTRA måtte foreslås i løpet av 2020, altså til neste år, med påfølgende rapportering våren 2021 (for rapporteringsår 2020). Det vil i så fall være viktig at kommunene informeres i god tid i forkant dersom hele eller deler av ansvaret legges på dem å skaffe de nødvendige data.

Hvis kommunene må informeres kan dette eksempelvis gjøres ved å sende en e-post til skjemaansvarlig fra året før, eventuelt med kopi til KOSTRA ansvarlig i kommunen.

Spesielt endring av målepunkt for materialgjenvinning vil kunne ha stor betydning for innsamling av data, og generering av avfallsstatistikk. Formålet er en mer nøyaktig og korrekt avgrensning av materialgjenvunnet avfall, da man i dag bruker «sendt til gjenvinning» som målepunkt. Dette er enkelt å forholde seg til, men mellom sendt til gjenvinning og faktisk gjenvunnet kan det imidlertid være ulike utsorteringer som «kunstig» blåser opp gjenvinningstallene. Dette gjelder spesielt innen plast, men også andre fraksjoner. Så reell mengde materialgjenvunnet kan i en del tilfeller være noe annet – ofte lavere – enn mengde sendt til gjenvinning.

Det ble kommentert fra KS og KMD at det ikke nødvendigvis er kommunene som skal ha ansvaret å hente inn disse dataene, men at de kanskje bør inn i et sentralt register eller rapporteres til EU direkte.

[Oppfølging \(Gisle/Bernt\): Punktet legges inn igjen til neste års møte i KOSTRA VAR gruppa. Behov for justering av skjema 21 og 21C på bakgrunn av problematikken beskrevet ovenfor og/eller informere kommunene?](#)

Rapportering av KOSTRA skjema 23 – selvkost (v/Gisle)

Rapporteringen på selvkost er på nivå med fjoråret.

SSB har mottatt en henvendelse fra selskapet EnviDan Momentum som spurte om muligheten for rapportering av filuttrekk på selvkostsiden i framtiden (skjema 23). Dette bør derfor kartlegges nærmere hvilke muligheter som ligger i dette, og om det er en hensiktsmessig vei videre (mulig å få inn hele eller deler av skjema via filuttrekk, antall kommuner etc.?).

Det ble i evalueringen av nye statistikkbanktabeller kommentert av flere i gruppa at mange kommuner har selvkostgrad 100 prosent, og stilt spørsmål om det egentlig er behov for å publisere nøkkeltallet? Innspill rundt bordet var midlertid at dette er et viktig nøkkeltall som man ønsker å beholde og at det kan gi info om kommunen bygger opp eller spiser av et fond. Nøkkeltallet beholdes derfor videre i KOSTRA.

[Oppfølging \(Marit/Gisle\): Kontakt EnviDan Momentum utover høsten vedrørende muligheter for filuttrekk av skjema 23. Mulig å realisere? Hvilke data sitter de på – hele eller deler av skjema?](#)

Rapportering av KOSTRA skjema 22 – kommunale gebyrer (v/Gisle)

Skjemainngangen på kommunale gebyrer har generelt vært god. Det er imidlertid noe dårligere skjemainngang på områdene vann og avløp sammenlignet med renovasjon og feiing, samtidig som det har vært en del misforståelser av noen spørsmål på vann.

I fjor var det en del problemer med gjennomsnittsberegningene for lands-, fylkes- og KOSTRA gruppetall på kommunale gebyrer, noe som skapte problemer for en del brukere. Bakgrunnen var at det ble benyttet et såkalt standard KOSTRA-snitt der en ikke skiller på nullverdi og missing-verdi. Det ideelle ville være om en fikk inn alle skjemaene, noe som imidlertid ikke er tilfelle. Det er spesielt utfordrende for skjema 22, da en del kommuner rapporterer på kun noen områder (f.eks. avfall og ikke vann). Det jobbes med generelle tekniske løsninger på IT siden i KOSTRA, samtidig som noe manuell tilpasning og forbedring fremdeles er påkrevet av skjemaansvarlig. En tanke kunne eksempelvis være at kommunen kun får lov til å sende inn skjema etter at man har fylt inn minimum et eller flere sentrale tall for hvert område (vann, avløp, renovasjon, plan og feiing).

[Oppfølging \(Kristian\): Vurder muligheten for om skjema 22 bør innføre feilmeldinger for manglende utfylling av deler av skjema, eksempelvis fylt ut for vann, men ikke renovasjon etc.](#)

Hyppigere rapportering (og publisering) i KOSTRA? (v/Gisle)

Mandatet til KOSTRA arbeidsgruppene gir en tilleggsoppgave i år å «kartlegge eventuelt behov for hyppigere rapportering på sitt område».

Arbeidsgruppa vurderte imidlertid ikke dette som spesielt relevant på VAR feltet. Tall på VAR området eksisterer stort sett kun i form av årstall både når det gjelder interne og eksterne datakilder til bruk i KOSTRA, og hyppigere rapportering vil etter stor sannsynlighet gi merarbeid for rapportørene. Noe av premisset for forslaget var også at dette skal gjøres uten å øke arbeidsbyrden, men det er vanskelig å se for seg hvordan dette kan realiseres ut i fra dagens situasjon med utstrakt bruk av eksterne datakilder og begrenset utbredelse av filuttrekksløsninger på VAR området.

Arbeidsgruppen forventer reaksjoner fra rapportørene hvis noe slikt innføres, og ønsker ikke å gå inn for forslaget om hyppigere rapportering til KOSTRA på VAR området.

[Oppfølging \(Gisle\): Tilbakemeldingen fra arbeidsgruppa, slik som beskrevet ovenfor, legges inn som eget avsnitt i avsluttende rapport fra KOSTRA VAR gruppa nå i juni.](#)

Samordningsprosjekt omkring nasjonal vannstatistikk (v/Arnhold)

Norsk Vann informerte om sitt mulighetsstudie angående digitalisering av innrapportering av data på vannområdet. Det er et ønske om en bedre digital dataflyt, og dagens rapporteringer med mye manuell punching i skjema oppleves som tungvint og gammeldags. Det er derfor nå satt i gang et mulighetsstudie for å se på hva som kan realiseres på området. Norsk Vann er prosjekteier, og de ønsker samtidig å få ulike statlige organer på området inn i referansegruppen. Målet for mulighetsstudiet er å utrede mulighetene for å få på plass en heldigitalisert løsning for innrapportering av data til nasjonal vannstatistikk.

Norsk Vann vil ta kontakt med relevante organisasjoner i tiden framover for å avklare interessen og muligheten for et felles digitaliseringsprosjekt.

Både Miljødirektoratet og Mattilsynet var noe skeptiske til forslaget om en slik felles database. Dette fordi myndighetene etterspør datarapportering som en del av sin myndighetsutøvelse og har derfor brukt betydelige ressurser på egne databaser som også skal ivareta internasjonale rapporteringsforpliktelser.

Miljødirektoratet pekte på at deres database gjelder for flere fagområder enn avløp og at det er ønskelig å ha et felles system for oppfølging av avløpsanlegg med andre forurensende virksomheter. Som tilføyelse til referatet ønsker Miljødirektoratet å få fram at vi i også har utviklet en mulighet for å rapportere avløpsdata digitalt ved at anleggene kan laste opp en JSON-fil som importerer dataene inn i skjema.

Mattilsynet og Miljødirektoratet ser samtidig at de har noe å gå på av forbedringer av dagens system når det gjelder egne data i forhold til spørsmålsutforming og muligheter for tolkning, noe det stadig arbeides med. De har derfor mer tro på å forbedre «det eksisterende» framfor å starte på å utvikle en ny vanddatabase. Miljødirektoratet mener at det kan bli bli krevende å få en total oversikt over samtlige behov på vannområdet, både nasjonalt og internasjonalt og av ulik hyppighet, og koordinere dette.

KMD påpeker at man må uansett være oppmerksom på at en kun samler inn tall i KOSTRA som skal brukes i KOSTRA, nasjonalregnskapet eller lignende, og ikke tall som kun er av interesse for interesseorganisasjonene.

Disponering av avløpsslam (v/Gisle og Rita)

Rapporteringen for behandling og disponering av avløpsslam ble overtatt fra KOSTRA og til Miljødirektoratets rapporteringssystem via Altinn med virkning fra rapporteringsåret 2015. Rapporteringen skjer via et nytt skjema, Mdir-011, mens mengden slam som oppstår i et renseanlegg før behandling skal rapporteres av avløpsanlegget som en del av deres avløpsrapportering i skjema Mdir-010. På bakgrunn av erfaringer fra rapporteringen for 2017, ble skjemaet endret før rapporteringen for 2018. Endringene får konsekvenser for statistikken på slamdisponering, både i KOSTRA og ellers i avløpsstatistikken.

Gisle presenterte først dagens statistikk og inndelinger, og Rita fulgte deretter opp med å informere om de endringer som er gjort i årets skjemarapportering og bakgrunnen for dem.

Miljødirektoratet tror at flere avløpsanlegg som behandler slammet i et biogassanlegg, opp igjennom årene har rapportert mengde ferdig behandlet slam (bioresten) i ~~biogassanlegg~~ i stedet for mengde mottatt før behandling. Det har ført til at tall for total mengde avløpsslam som oppstår i Norge antagelig er betydelig høyere enn det som tidligere har framkommet, da omtrent halvparten av slammengden går med til å produsere biogass i et biogassanlegg. Derfor er det nå innført egne kategorier i skjema Mdir-011 på følgende:

- Massetap ved faklet biogass
- Massetap ved utnyttelse av biogass
- Levert til avfallsforbrenningsanlegg

Disse har erstattet den tidligere kategorien «Forbrenning/energigjenvinning», samtidig som slam til eksport har blitt fjernet.

Miljødirektoratet kom med et forslag til hvordan man kan koble nye kategorier i skjemaet sammen med eksisterende statistikk på slam. Dette innebærer at de nye kategoriene «Levert til

avfallsforbrenning» og «Massetap ved faklet biogass» samles inn under en felles kategori i statistikken kalt «Forbrenning/energigjenvinning», mens den nye kategorien «Massetap ved utnyttelse av biogass» innføres som ny kategori også i statistikken. Det kom ingen spesielle kommentarer på forslaget til Miljødirektoratet fra arbeidsgruppa. Oslo kommune, som allerede har testet ut skjemaet, kunne imidlertid meddele at rapporteringsskjemaet var forståelig og fungerte bra nå.

Disse endringene vil føre til at disponerte mengder avløpsslam som rapporteres her til lands har, som følge av nytt skjema og konkretiseringer, også øker betydelig, og «tidligere statistikk» er ikke lenger sammenlignbart med «ny statistikk» hvis man uten videre tar inn disse nye kategoriene og definisjonene. Det er imidlertid et ønske at disse nye mengdene tas med i statistikken framover, og forslaget fra Miljødirektoratet tas med som en mulig løsning på kategorier i statistikken framover.

Dette vil samtidig innebære en noe mer langsiktig jobb, hvor man må vurdere hvordan konsekvensene med økte slammengder skal håndteres i tidsserien i statistikken – legge inn brudd i tidsserien på slam om at tall før og etter bruddet ikke er sammenlignbare, eller ta en større tilbakeberegning av eksisterende statistikk? Dette må SSB avklare nærmere med Miljødirektoratet, eventuelt også sammen med arbeidsgruppa. Miljødirektoratet informerte om at de var i ferd med å innhente historiske tall for biogassproduksjon som bør kunne brukes i en evt. tilbakeberegning av eksisterende statistikk.

[Oppfølging \(Gisle\): SSB må gå avklare med Miljødirektoratet om hvordan nye kategorier og økte slammengder best bør håndteres i tidsserien på slamstatistikken.](#)

Vannverksrapporteringen til Mattilsynet, MATS (v/Anders)

Mattilsynet informerte om vannverksrapporteringen deres, MATS.

Folkehelseinstituttet gjennomgår og kvalitetssikrer dataene i MATS i disse dager. Eventuelle behov for korrigeringer i dataene gjøres imidlertid av Mattilsynet eller av vannverket selv.

Mattilsynet har jobbet med å forbedre veilederen til skjemaet i år, og håper at det vil gi bedre data. De bygger også om på nettsidene sine på vannområdet.

Det er foreløpig ingen planer om å modernisere innrapporteringsløsningen MATS (selv om det er et ønske om det).

FHI utarbeider for tiden en rapport på vegne av Mattilsynet som omfatter alle vannverksdata på vegne med over 50 tilknyttede personer. Rapporten er planlagt ferdig i desember 2019.

Rapportering av slam (Mdir-011) og avløp (Mdir-010) til Miljødirektoratet (v/Rita)

Rita informerte om avløpsrapporteringen til Miljødirektoratet, og hun kunne melde at der var observert en økning på nærmere 300 avløpsanlegg i år sammenlignet med samme tid i fjor. Flere anlegg gir samtidig økte totale utslipp på norskeutslipp.no, selv om realiteten antakelig er mer uforandret.

Det ble i fjor innført automatisk beregning av inn- og utløpsmengder på renseanleggene (kg/år). Disse beregningene er imidlertid justert en del i år i henhold til veileder fra Norsk Vann.

Datakvaliteten på avløp er brukbar, men fortsatt oppdages overraskende mye feil hos store, interkommunale anlegg og kapittel 14 anlegg. Bakgrunnen er ofte misforståelser. Vanlige feil i rapportene kan være at rensekapasitet er oppgitt i hydraulisk pe, og ikke i pe regnet som BOF, eller at vannmengde mangler eller har feil enhet, eller at man forveksler ukesblandprøve og døgnblandprøve. Generelt oppleves likevel dataene bedre og mer representative nå.

Datakvaliteten på slam er varierende.

Nye formidlingsløsninger i SSB (v/Aleksander)

Aleksander Hagen fra formidling i SSB gikk gjennom de nye formidlingsløsningene i KOSTRA og tilbakemeldinger fra brukerne.

KOSTRA-nøkkeltallene er nå tilgjengelig via lenke fra forsiden til SSB (i motsetning til tidligere). Han gikk gjennom mulighetene for enkel visning av de forskjellige tjenesteområdene, og hvordan man kan endre utseende i tabellene.

Formidling har sett at bruken øker. Imidlertid må fremdeles over i Statistikkbanken, da det ikke vises like mange tall nøkkeltall på de nye kommune-faktasidene sammenlignet med de tidligere faktaarkene (grunnlags- og nøkkeltallssidene).

Rapportering av KOSTRA skjema 26A – små avløpsanlegg og kommunalt ledningsnett (v/Gisle)

Gisle gikk kort igjennom årets rapportering av skjema 26A til SSB (noe forkortet grunnet tidsknapphet på slutten av møtet).

Rapporteringen er på nivå med tidligere år i forhold til antall innsendinger. Det mangler skjema fra 21 kommuner (som for øvrig er purret fra sentralt KOSTRA hold).

Eventuelt

Det ble påpekt av Norsk Vann at KOSTRA nøkkeltallet gjennomsnittlig vannforbruk per person for husholdningene på cirka 180 liter per person og døgn trolig er et for høyt estimert tall. Tallet baserer seg på tall fra vannverkene, samtidig som de ikke er basert på vannmålinger, men basert på estimer fra vannverkene selv, hvor usikkerheten kan variere en del – alt fra høyt til lavt. Usikkerheten ligger i en fordelingsnøkkel på hvor stor andel av vannet som sendes ut på nettet som går til husholdninger, jordbruk, lekkasje osv. Usikkerhet i denne fordelingsnøkkel gjør at statistikken kan avvike noe i forhold til reelle vannmålinger ute hos husholdningene. Foreløpig finnes det imidlertid ikke vannmåler data for husholdningene for alle kommuner.

